

מסורת הש"ס

(א) גי'א וסד, (ב) גי'א דהניג, (ג) לקמן כ: (ד) וסס, (ה) לקמן סו. (ו) ודף פג, (ז) [לקמן כז,]. (ז) גי'א ת"ש, (ח) לקמן סו., (ט) גי'א ה"א בצונמא, (י) לקמן כה:, (י"ז) שס, (י"ג) גי'א ותני עלה [לקמן כה:], (פ) ורש"ש מ"ו, (ס) ז"ל לפירוש רש"ש.

ⓘ

גיליון הש"ס

תום' ד"ה דיקא בו' דאע"ג דהוי גירי. עיין לקמן דף כה ע"ב תוס' ד"ה ע"ה:

ⓘ

הנהגות הב"ח

(א) גמ' מלי' נטו שרשיין המס: (ב) רש"י ד"ה טעמא וכו' ואע"ג דספורי שטיפטטו: (ג) ד"ה ולי לאו זונמא וכו' לכו (ד) כשחיקון (ה) מל"מ וי"צ פ"א כדי שלא יזיקהו כשחיקונו הן: (ו) תום' ד"ה סא לילא וכו' דהבאל דהני קשה לאלוי:

ⓘ

לעזי רש"י

איטוני"ר ואיטוני"ר.ן. להעיר לנער. פוריל"ש, כרשית (ירק מאכל).

ⓘ

מוסף תוספות

א. משמע משום דאיטוני לרעזתא. ומצ"ן. ב. ולא הצרכיכו אל משום עבודת הכרם. שם. ג. אפי' האילן עצמו. רש"ע"א.

ⓘ

רבינו גרשום

המלה. שחורפין להכניס לחזקן מים לעשות מלח ושיחות שיושנין לשרוף בהן הסיו ואת הסלעים חפירה מלאה בבוים: וסד בסיו. החפירה דכל אלו מוזיקן לכותל: לא ליכא כותל. וחי כטאר כותל וסמך וקשיא לרבא דאמר גבי שדה דלא סמך: דמתונתא דהני. זה לחלוותי המים שמשקין הורעים בגדי דאי קשין לכותל שמקלקלין המים יסוד הכותל: מרחיקין את הירחים. העשרין בקרקע מן הכותל חבירו: ג' טפחים וזה השכב. וזי אבן התחתונה שמו שכל ורכב זו אבן עליונה שסורכת עליה ותחתונה רחבה. זה העליונה טפח לכל על והיוני ג' מן השכב שהוא ד' מן הרכב מתוך דפחותה טפח: טעמא דאיכא כותל. וקשיא לרבא: טירא קשה לכותל אוחז ועינוש שמונעין חקוקה בשעה שמוחקינן שם הירחים איכא דאמר טירא קול הברה שנושנין הירחים: וקשיא את התנן מן הכותל. א"ע"ג דלא תני כותל א"פ"ה משמע דירוחין מן הכותל ג' טפחים מן הכילאי איהוה כילאי שכשנושנין התנור מתחם סכל תוריהן היו של חסם ועשוין כעין דלי פתוח מלמעלה סביב והחרס קלוש ומדויקין סביב התנור מן הטיט בעובי טפח סביב כדי לחזק התנור מפני שהוא של חסם שלא ישרב ולאותו הרבק קרי כיליאי והיינו דאמרינן במס' (פסחים) [חולין כגנ]: וגורר את הטיפלה עד שמגיע לארץ ואותה דאמרי' החם היינו כיליאי ורשפה זו שפת התנור עצמו שהוא מרחיק מן הכותל ד' טפחים כ"ה. איכא דאמרי של כעצמי לא יפתח תחת האוצר מפני שתדיר עושה היסק גדול לצורך הצבע ומחמם התבואה: ולא רפת בקר נמי משום הבלא דובל. וטעמא מאי לא יפתח דאיכא אוצר דקדם מעיקרא משי"ה אינו יכול לפתוח להפסידו. הא לא הוי אוצר מעיקרא אלא חנות קדם ברישא והשתא קא פתח (הוי) [נאין] חנות של נחתומין א"ע"ג דיכול למימר האי בעל

מחוספא. דבר לח: **טירייא**. אִטונו"ר צלע"ז כמו דטרייא לרשייה באלו טריפות (חולין דף מה:). **חנות של נחתומין**. מוכרי לחם שמסיקין **שס** אור ממיד: **אולר**. עלייה שאולרין זה תבואה ושמן ויין^{[?] והעשן קשה להן: ולא רפס בקר}. הריח קשה להן: **דירה שאני**. דקפני עלה. **דיקא נמי**. דדירה שאני: **דקפני עלה**.

דהיא אס היתה הרפת בקר קודמת לאוצר מותר וצכולהו שאר הרחקות דמתני' לא תנא הכי ש"מ הכא משום דדירה שאני אכל אינך אף הראשון צריך להרחיק: אלא אס כן הרחיק **ממנו ארבע אמות**. כדמפרש טעמא כדי עבודת הכרם שהיו חורשים הכרם במחרישה וכן צשעת הצניר צוצרין אותם בעגלות וצריך לכן מקום פנוי ארבע אמות שלא תיכנס עגלת מחרישתו בקרקע חצירו: **טעמא משום עבודת הכרם**. שהוא מוזיקן בידיס הא לאו הכי סמך ואע"ג ^(ט) שימפטטו שרשיו ויזיקו צשדה בין לעבד המחרישה בין לחפירת הצור: **זונמא**. סלע חזק שלא ימפטטו שרשיו לשס: **גדר צינפים**. שאין מוזיקו עוד לעבודת הכרם וזה סומך אילנות לגדר מכאן ואי נמי אחד מהן שדה לנן אין כאן כלאים כדאמר צעירצין ^(דף יא.) אס גפנים מכאן מותר לזרוע כאן גצי נעץ ארבעה קוודיסין ומתמ וזמורה על גביהן דדמיא לזורת הפתח קמני מיהא זה סומך ואע"ג דלאוי שרשים תחת הגדר ומתפטטין לתוך השדה:

מעמיק להן. צעל השדה קולץ את השרשין שינאזו צשדהו בעומק שלשה טפחים: ואי לאו **זונמא**. וזה נוטע שס שלא כדמ מעמיק להו זה ^(ו) כשחיקו הן: **עשירס וחמשה אמות**. כך שיערו שהשרשין נמשנין והולכין ומקלקלין את כותלי הצור: **ה"ג אמה אלו שרשין ומוקי לצור**: ה"ג **אי הכי אימא סיפא אס האילן קדם לא יקון אי לא סמך היכי משכחם להו**. דהאילן קדם ואי שלא כדין סמך אמאי לא יקון מה לי צור קדם דקמני קולץ ומאי שגא אילן קדם דתנא לא יקון: **כדאמר רב פפא**. לקמן צשמעתינן ^[ע"ב]: **הכא נמי צולת**. אדם שנטע אילן בתוך שדהו ואח"כ מכר חצי שדהו לאיש אחר וצא הלוקח וחפר צור אין זה צריך לקון אילן שנטעו צרשותו: **אס המשנה**. מים ששורין צו את הפשמן: **מן הירק**. של מיני מאכל כרוב וסומין וכרישין: **ואס הכרישין**. כרמי פוריל"ש: **ואס החרדל מן הדבורים**. שאוכלין את החרדל ומחדד את פיהם ואוכלות את דבש שלהן: **זי ליכא ירק נמי לא סמך**. והא קמ"ל דהנך **קשו אהדדי: עד שאסא אומר הרחק אס חרדליך מדבורי**. שגל המניק להרחיק עצמו הרחק אמה דצורייך מן חרדליי שאף אמה נקרא מויק: ואי

ציד מוכר ואין נראה לר"י צרי מרדכי דא"כ הול"ל צמוכר אלא נראה לו לפרש שהאילן ציד לוקח ולשני הפירושים אלו אין להקשות מאי אצירא שהאילן קדם אפילו קדם צור נמי כגון שאדם אחד עשה הצור ואח"כ נטע האילן ומכר הצור לפ"ה או אילן לפי' ר"י צרבי מרדכי לא יקון שהרי צהיתר עשאן דצכה"ג אילן קדם קרינא ציה שקדמה נטיעת האילן לערעור צעל הצור דערעור אינו צא אלא ע"י מכירת צור או מכירת האילן אצל לפר"מ^ט שפי' צלוקח שלקח מאדם אחד את אילן וטוענין ללוקח קשה לר"י מאי אצירא אילן קדם אפילו קדם צור נמי ועוד כיון דהחויק צאלין ג' שנים איירי דצחוקת ג' שנים טוענין ללוקח לוקמה נמי צלא לוקח וצחוקה שיש עמה טענה:

לא יחפור פרק שני בבא בתרא

יח.

מוסף רש"י

לא יטע אדם אילן סמוך לשדה. כין שדה הלנן כין שדה האילן, וטעמא כדי עבודת הכרם, שכשחורש את אילנותיו לא יאה צריך להכניס מתרשם לתוך שדה חצירו (קטן כז.). מרחיקין את האילן מן הבור. שהשעשעו מתפטטין וטקינן ככותלי הנור ומחלידין את הקרקע והכמלס נטלים ^(כ"ח ע"ד). עד שאתה אומר לי הרחק חרדליך בו'. שאני מויק ועלי להסחיק את עצמי, אני אומר לך שאתה מויק ^(קטן כה:). לגלוגי חרדלאי. כרמי חרדלי ^(שם).

ⓘ

רבינו גרשום (המשך)

(האוצר) [ומצ"ן] למחר אי עביר הכא לעיל אוצר שלי ומוקת לי כיון דעריין לא מיכבד היוקיו בעידי וסמך הכי נמי סמך. (ה) למיכר וקשיא לרבא אמר לך רבא לעולם בעלמא לא סמך [ונדאך דייקין הא היכא] דליכא אוצר סמך היינו טעמא דדירתו של אדם שאני שצריך לו לארס לעשות צרכיו בדירתו משי"ה לא מצי מעכב ליה הואיל ואין לו שום אוצר עכשיו אבל גבי בור ושהיה דעלמא דלא קבץ שתמישתיהו בדירה לא סמך משום דמויק ליה בכך [דמרפין ליה ארעיה ואי מיומך למיעבד בור לא מצי למיעבד בור: דיקא נמי. דדירה שאני: דקתני אם היה רפת בקר קודם לאוצר מותר. משום דדירה שאני: כדי עבודת הכרם. כדי איכר בקר וכליו דלא ירשי ליה לשדהו והדחם היו חורשין את הכרמים בשוורים וכך נמי היו חורשין לשדה אילנות בשוורים: דקא מפסיק צונמא. כין שדה שלו לשל חבירו דלא קא עבדין אמה טענינן האילן. ולאחר אמה טענינן לגדר [א"ע"ג] דעברין שרשיי לשה: מעמיק לשרשיו בקרקע ג' טפחים כדי שלא יעכב את המחרשה. הכי קאמר אי לאו צונמא והוה מרחיק ליה לאילנות כ"ה לאחר אמה טענינן האילן. ולאחר כן גברילו שרשין יותר מכ"ה והיו שרשין יוצאין לתוך של חבירו כנ"ל: אייתדמפרשיה האי דהי אלא משום שרשין אילן לא ידעו כדו להשתמש בשדה ד' אמות עבודת חמיש צריך לכרם כגון בית הגת וגינתי שרעיון טיני. היינו בור שתחת הגת. אלאמ דסמך (הי אלא) משום כבאי עסקינן דאי אדם עובד את הכרם סמך דמפסיק צונמא כלומר אילנא סלע חזק כין האילן דמיכר דעלמא יכולין שרשין לעבור להפסידו בשדה אבל גבי בור ושהיה דעלמא דמפסיד לעולם לא סמך. וזו סומך אילנא לגדר וזה בורו אלאמ דסמך א"ע"ג דעבריו שרשים תחתיו גדר לשדה חבירו וקא מוקי. ולא הכא נמי דאיכא צונמא: מעמיק שרשי האילן בקרקע ג' טפחים (ז) כי הכי דלא ליתוקו שרשין ואמאי צריך להעמיק בתחום: כדי שאל תעכב את המחרשה ולא יפסיד. להכי צריך להעמיק וסמך אבל גבי בור ושהה דעלמא דעלמא לא אפשר דליכא פסידא של רפיית הקרקע מבור לבור (אמאי) [אמיא] לעולם לא סמך. ש"מ דסמך: לא ליכא בור [נמין] לא סמך האילן אימא סיפא אם האילן קדם לבור דאם היה נטוע האילן קודם דנחפר הבור א"ע"ג דמויק לה לא יקון ואי לא סמך האילן על מצד שתי חביריו קודם חפירת הבור היכי מצי משכחת לה דמויק לה השתא אלא לאו ש"מ דסמך: לא לעולם לא סמך. וכי תימא א"כ הכי היה לו סמך אילנו אצל שדה

חבירו: דאמר רב פפא לקמן בלוקח. כגון דהוה מעיקרא האילן והשדה לאדם אחד ומכרו לשני בני אדם לא' מכר מקום האילן והאילן ולשני מכר כל שאר השדה משפת אילן ולחלן ובא זה שלקח שאר השדה וחפר בורו סמוך לאילן והשתא קדם האילן לבור ולא סמכו זה לוקח אלא המוכר דברשות סמכו דהכל היה שלו ומשי"ה לא יקון ולעולם בעלמא לא סמך: מרחיקין את המשרה. מים סרוחין ששורין בהן פשתן וקשה הוא לירק. א"י ששהה שומכביין ושורין בהן את הבגדים: מן הירק מתוך (ד) דאיתניהו ירקות דלא צריכי כל כך למים ונחתין ניצוצות הכביסה על הירק כל שעה

דַּמְיִרְיָא קשה לַבּוֹתָא. אַע"ג דַּלְקָמֵן (דף כ:.) הדר ציה מטעמא דמִירְיָא ומפרש אלא משום קלָא מכל מקום נקט ליה הכא משום דמעיקרא הוה צעי לפרושי טעמא משום טִירְיָא ולספרים דלא גרסי אלא אחי שפיר הכא דלהיאז גִּירסָא טִירְיָא וקלא חד

טעמא הוא: **לָא יפתח אדם חנות שֵׁל נחתומין**. פ"ה משום שהעשן קשה לאוצר וקשה לר"מ דלקמן אמר ציין המירו שמצינחו ועשן ודאי מויק לין דהא יין מעושן פסול לנסכים^א אלא נראה לר"מ דהיזק עשן ליכא כיון דאיכא שס תקרה ומעויבה לא יכנס שס העשן אלא טעמא שהבנל מויק את האוצר אכל את היין משצינ וגרסי' לקמן אמר רב יוסף וסאי דידן אפילו שרגא קשיא ליה כלומר הבנלא דשרגא ולא גרסי' קוטרלא דשרגא: **הא יֵיכָא אוצר עבדי**. הוי מצי לשנויי ה"ה כי ליכא לא סמך, והא קמ"ל דהבנלא ^(י) קשיא לאוצר: **דִּיקָא נמי דקתני אם היתה רפת בקר קודמת בו'**. וצכולהו

הרחקות דמתני' לא תני הכי והוה ליה לאשמועינן צשאר וכ"ש צדירה ותימנא דלעולם צשאר הרחקות נמי מותר לסמוך והא דנקטיה הכא לאשמועינן רצונתא ^א דע"ג דהוי גירי דיליה אס היתה קודמת לאוצר מותר דהשתא הוי חידוש אפילו לרבי יוסי ואי אשמועינן צשאר לא הוי חידוש אלא לרננן אכל לרבי יוסי דקסבר על הנזק להרחיק לא הוי שום חידוש: **דִּיקָא נמי דקתני בו'**. ולאציי לא קשיא דלא דיקא דלא משמע

ליה שיהא חידוש צשאר טפי מצדירה: **ואם היתה רפת בקר בו'**. והוא הדין חנות של נחתומין ושל צנעין וחדא מינייהו נקט: **ורצני עלה ד' אמות שאמרו כדי עבודת הכרם**. הוה ליה

למינקט כדי עבודת האילן אלא נקט עבודת הכרם לפי שזוכר לשון זה צמסכת כלאים גבי כרם שצריך הרחקה ד' אמות: **מַעֲמָא משום עבודת הכרם בו'**. צלאו האי דיוקא מני למפרך צפשיטות דסגי צהרחקת ארבע אמות ואי אסור לסמוך היה צריך להרחיק כ"ה אמות כדמתן לקמן ^(דף כה:) שמרחיקין את האילן מן הצור אלא ניחא ליה למידק דאפילו תוך ארבע אמות מותר לסמוך^ב: **דַּמְפָּסִיק צונמא**. וא"ת אמאי צריך ד' אמות פשיטא שמוך לזונמא לא יחרוש שלא יועיל כלום לאילן וי"ל כשיחרוש עד הזונמא וירצא להפוך המחרשה לצד אחר המחרשה יכנס לשדה חצירו:

דִּין שרשיו יוצאין בו'. וא"ת היאך סמך אי שלא צרשות א"כ יקון^ג וצריך לאזוקמי צלוקח ולירצב"א אין נראה להעמיד צלוקח מדלא מסיק לה כדצסמוך אלא נראה דמייירי צסמן שלא צרשות דאינו קולץ האילן אלא צנמינת דמיס וצוה לא רצה להאריך ולהשמענו:

הבא נמי בלוקח. פ"ה שהאילן חבירו: דאמר רב פפא לקמן בלוקח. כגון דהוה מעיקרא האילן והשדה לאדם אחד ומכרו לשני בני אדם לא' מכר מקום האילן והאילן ולשני מכר כל שאר השדה משפת אילן ולחלן ובא זה שלקח שאר השדה וחפר בורו סמוך לאילן והשתא קדם האילן לבור ולא סמכו זה לוקח אלא המוכר דברשות סמכו דהכל היה שלו ומשי"ה לא יקון ולעולם בעלמא לא סמך: מרחיקין את המשרה. מים סרוחין ששורין בהן פשתן וקשה הוא לירק. א"י ששהה שומכביין ושורין בהן את הבגדים: מן הירק מתוך (ד) דאיתניהו ירקות דלא צריכי כל כך למים ונחתין ניצוצות הכביסה על הירק כל שעה

ⓘ

Ⓜ

(א) נראה דל"ל ומהי סמך להעמיק בתמי': (ב) היק' ולי לאו זונמא וכו' (ג) אולי ז"ל מתוך דהנור ירקות לא צריכי כ"כ וכו'.